

Asperös invånare de första 200 åren

”Den ensamme fiskarbonden”

”Den ensamme fiskarbondens” okända grannar och släktingar

De som inte så lätt låter sig inordnas

Så kan man dela in ön i tre delar. Den tredje delen skulle helst fått hänga ihop med de övriga två, men man kan inte få allt. Möjligen kan någon enstaka person där klarna så småningom. Dessa delar har åskådliggjorts i ett excelark, där detaljerna här får sin förklaring.

Den ensamme fiskarbonden var ensam blott som huvudman för gården i jordeböckerna. Genom övriga källor avslöjas en mängd invånare som var minst lika många som Lars och hans kärnfamilj. Den som jämför den första vanliga mantalslängden från 1642 med jordeböckerna 1640 och 1645, borde förstå att jordeböckerna inte ger namnen på alla som bodde på ön då: i mtl namnges sex män med hustrur. Men 1500-talet då? Ja, då finns av skattelängder bara jordeböckerna bevarade. Men det finns andra källor. I kyrkboken finns längder över kollekt ända från 1579. De första som nämns där var ju både unga, vuxna och gamla, och många hade fötts under första hälften av 1500-talet. Domböckerna börjar 1593. De ger där upplysning om personer som var lika gamla som dem som gav gåvor till kyrkan. Tullräkenskaper upptar namn på många skeppare på öarna, de första redan från omkring år 1600.

Det finns alltså tre alternativa källor att använda vid rekonstruktionen av socknens familjer under 1500-talet. Men en fjärde källa existerar faktiskt också! Det finns en mantalslängd bevarad från 1606. Den är upplagd på precis samma sätt som den från 1642 och framåt och har inte tidigare varit känd och bearbetad! Redan för 1601 och flera år fram till 1616 finns skattelängder som ger fler personupplysningar än jordeboken. Genom dessa längder förskjuts tidsgränsen med diskrepans mellan jb och mtl bakåt i tiden med nästan ett halvt århundrade. Slutsatsen av detta blir då naturligtvis att öarna inte plötsligt fick en ökad befolkning vid denna tidpunkt (1601). Nej, det beror på att man inte förde personliga skattelängder tidigare. Skatteuttaget gjordes per gård, eller ett visst antal bönder, t.ex. 5 eller 10 stycken. Denna typ kallades gård, ett ord som återfinnes långt fram i tiden. Man talade om ”skatter och gårdar”. Meningen var att, som det står i anvisningarna för motsvarande gårdar i Bohuslän (Danmark/Norge), ”den rike hjälpe den fattige”. Varje gård hade en huvudman som skulle ha kontroll på hushållen och skatteindrivningen enligt detta system. Det var han som gav namn åt gården i jb. I Sverige, och därmed Styrös socken, tog Gustav Vasa ut gårdar 1545 och 1547. Det första av dessa år räknades 599 bönder i Askims, Vättle och Sävedals härad. De slogs ihop om 24 bönder i var gård, och av dem var det fem gårdar som utgav fetalier (livsmedel) och levande djur enligt en specificerad lista. År 1547 används begreppet mantal. Det kallas senare också hjonelag, detsamma som hushåll (familjer med gifta par med barn, gamla och tjänstefolk). Detta år räkas 13 mantal i Styrös socken: Brännö har bara tre mot senare fem, och Donsö skrivs som 1+2 (senare två). Kungen reformerade sitt skattesystem till 1550, varvid det antog en form som till stor del levde kvar allt framgent. Även då var det 13 hushåll, men från nästa jb, 1565, var det 14. Talet 14 nämns redan 1413, då det fanns en jordebok som tyvärr inte bevarats till nutid. Man får nog uppfatta ”mantal” mera som gårdar, där det kunde finnas mer än en familj i varje. Så var det ju enligt mtl från

1600-talet. T.ex. levde då så många som 10 familjer i Styrsö Sörgård (änkor, delvis med barn, inräknade).

Förutom de nämnda skatterna till kronan togs även tionde till kyrkan. Det inkrävdes från början för sig, men kom att inordnas i jordeboksskatterna när de organiserades 1550. Tiondet bestod av säd, oftast korn (och kallas också korntionde). Vid tiden för de första bevarade skattelängderna erlade Sten på Brännö och Lars på Asperö denna kyrkoskatt (1546), kanske som ombud för hela socknen, kanske för att de öarna hade ett jordbruk som kunde producera ett litet överskott. Men sedan slapp hela Styrsö socken att betala in natura, utan tilläts betala med pengar (tyvärr för oss släktforskare, då de utmärkta tiondelängderna inte upprättades för de här öarna, liksom inte heller för Öckeröarna).

Kolumn C+D

Efter denna inledning skall vi ta itu med de namngivna invånarna. Den först nämnde var **Lars** som var huvudman och jb-namn på Asperö (stavad Larens, Lares, Laris, Lasse). De röda staplarna anger mellan vilka år han nämns, och de svarta uppåt till ett år när han kan ha varit född (med antagandet att man gifte sig vid ungefär 25 års ålder). Likadant gäller neråt i excelarket till dödsåret (fetstil). Nederst under en person noteras barnen, och vissa uppgifter om dem. Den eller de som bodde kvar får egna kolumner till höger.

Samtidigt levde där en Börge, vilken inte nämns annat än som far till flera barn som ärvde jord på ön. Lars och Börge hängde troligen ihop släktmässigt, då namnet Börge återkom bland Lars ättlingar, dock inte Lars i Börges. I Lars släkt var Jon ett vanligt namn, men det finns ö.h.t. inte i Hans släkt. Där fanns i stället namnen Mattis och Olof (inte i Lars släkt). Av dessas namnförhållanden kan man möjligen sluta sig till att Lars och Börge mera sannolikt var svågrar än bröder. Egendomligt är att det i domböckerna från början och långt fram i tiden inte förekommer några jordöverlåtelser i Lars del av Asperö som det däremot gör i Börges.

Hur ön tidigt var indelad är osäkert. Asperö klövs inte i hemmansdelar med egna skatter som de andra öarna: Brännö hade, sannolikt mycket tidigt i historisk tid, delats i fem delar med sammanlagt 20 pounds smörränta (jb-skatt). Asperö hade 8 pund. Donsö hade totalt 6 pounds ränta men var ändå delad i två hemman. Alla gårdarna räknades som hela hemman/mantal, även om de varierade mellan 1½ och 8 pund (det var generellt vanligt med 4, 6 eller 8 pund, men 2 eller mindre var oftast för lite att försörja sig på – det krävde att man hade en kompletterande näring som sjöfart eller fiske). I domboken 1709 21/6 begärde invånarna en genomgång över sina andelar räknade i mark (1 pund=20 mark). Därvid framkom att man räknade Asperö som bestående av tre delar; en halva och två fjärdingar med vardera 80, 40, resp. 40 mark. En sådan uppdelning går dock inte att urskilja i några tidigare eller senare källor. De flesta gårdarna i socknen hade donerats eller sålts till en typ av frälse, så även Asperö. Men i jb 1680 och 1685 heter det att "Kronan förbehåller sig 4 pund 6 12/13 mark". Det hade kunnat betyda att drygt halva Asperö var en kronogård och resten en skattegård. I ett sådant fall skrevs en gård som hel kronogård, men Asperö fortsatta att benämnas hel skattegård. Vi får lämna detta.

Lars innehade länsmansämbetet, liksom hans son och sonson. Vissa år på 1500-talet turades man om på öarna att ha länsman, något som är svårt att förklara. Kanske arbete som fiskare och skeppare och krig gjorde att det behövdes en vikarie, medan en son växte upp till myndig ålder när fadern gått en förtidig död till mötes. När slakten Kindbo etablerat sig på Brännö i slutet av 1500-talet övertog den

så småningom länsmansskapet. Genom att det blev just som nämnts att fadern dog tidigt (1611/12), dröjde det länge innan sonen blev gift och familjeförsörjare (1626) och så småningom länsman (1640). Under den tiden var den andra grenen på Asperö länsman. De två Asperöborna Lars och Hans delade sysslan 1601, och det året fanns två länsmän samtidigt i socknen. Åren därefter säger j b att en länsman hade skattenedsättning för halva Asperö, men man hittar bara en av de två namngiven i längden för resp. år: Hans 1601, 1603, 1605 Och 1613-19 (1619 i en mtl), och Lars Jonsson 1601, 1607 och 1609 (och 1619, men bara som j b-namn på gården).

Kolumn E+F och G+H

Jon Larsson hade två kända söner. Börge Jonsson gifte sig till Styrös Nordgård. Namnlighet och domboksanteckningar gör det tydligt att han var svåger till storskepparen Gudmund Svensson, i sin tur son till Sven Hansson ibm. I KR får vi veta att Börjes på Styrös far Jon på Asperö dog 1599. Börjes söner Sven (äldst) och Jon (yngst) bodde kvar hemma på Styrös. Hans Börgesson på Styrös var ytterligare en son, nämnd i KR 1622 och boskapslängderna 1623 (som ej namngiven son) och 1624 (namngiven och precis nedanför Börge Jonsson). Han gifte sig alltså 1623/24, men både han och hustrun drunknade på "Västersjön" (Kattegatt och Skagerack, alltså utomskärs) bara 1-3 år efter vigseln (enligt avkortning på boskapslängden, som skatten kallades, 1625). Namnet Hans här har säkerligen kommit från Börjes hustrus släkt på Styrös, eftersom Hans på Asperö levde när Hans på Styrös föddes.

Kolumn I+J

Lars Jonsson var den tredje kända generationen av länsmän på Asperö. Han fick antagligen ett ganska kort liv. Visserligen finns bara j b före 1601, där han från år 1600 nämns efter fadern som dog 1599, men han måste ha avlidit 1610 eller tidigt 1611, eftersom Lars Kindbo blev länsman strax innan trohetsförklaringen till den danske kungen 24 maj 1611. Hustruns namn får vi i boskapslängderna: "Gunnela Larses" (1619 i de vanliga längderna som änka utan namn).

Kolumn K+L, M+N, O+P

Efter Lars Jonsson är det svårt att i den första generationen reda ut förhållandena. En son **Jon Larsson** fanns dock med säkerhet, nämnd 1626-35 och 1640 (boskapsl.) samt 1642-43 (mtl). Han föddes ganska säkert år 1600, då han bör ha fått namn efter den året innan avlidne farfadern. Åren 1646-59 skriver mtl Jon Kock på Asperö (ibland felaktigt kallad Jon Kork), men i boskapslängderna redan 1641 (dock utan att han hade någon skattepliktig boskap). Var det samme man? Varför skrev man då släktnamnet Kock (olika gånger)? Detta kan inte redas ut här, om någonsin. Inget i domböckerna ger någon klarhet. År 1635 avser att Jon Kock bör ha gift sig senast detta år, eftersom han hade barn i mtl från 1652. Han skulle därmed ha kunnat vara identisk med Jon Larsson. Men efter Jon Kock återkommer en Jon Larsson, åren 1660 till 1668 (då under barnen). År 1660 hade Jon Larsson precis samma familjestruktur som Jon Kock 1659; en son och en dotter. Jon Larsson måste alltså ha fått sina barn senast omkring 1643, innan mtl skriver Jon Kock.

De här tre personerna nämns sammanlagt mellan 1626 och 1668, vilket är en normal period. Jon Kock och "Jon Larsson II" är troligen identiska, men det är svårare att styrka släktskapet med länsmännen.

Kolumn Q+R och W+X del I

I nästa generation har vi två **Anders Jonsson** att reda ut; d.ä. (DÄ) och d.y. (DY). Det går att göra, främst med hjälp av mtl och hustrurnas namn. Vi börjar med DY men nämner DÄ även här för att visa hur de skiljs åt (DÄ:s son Jon Andersson återkommer senare i ett eget avsnitt – kolumn AA, AB). De gifte sig olika år; DÄ 1652 och DY 1667. DY nämns med hustru fr.o.m. 1668: de gifte sig alltså 1667, vilket stämmer precis med att brudens far Carl Haraldsson i Rud, Frölunda sn, blivit av med två döttrar mellan 1667 och 1668. År 1666 står det i mtl Jon (=Larsson), man, hustru, son, och 1667 son NN, Jon sitter under barnen. Även 1668 står Jon under barnen, men utan beteckning för son, och det året har det tillkommit en andra Anders Jonsson; DY. Årtalet 1660 (=uppgifter från 1659) i Excelarket avser det år då fadern Jon Larsson började ha en skattepliktig son i mtl, vilken måste ha varit född cirka 16 år tidigare.

Enligt biografien över Anna Carlsdotter i dödboken 1720 kan Anders beräknas ha avlidit 1693. Det var rätteligen 1695. Anna nämns med en son i nästa bevarade mtl (1697) och skrevs under sonen Nils från 1701. Något om barnens öden ses i Excelarket men läggs inte ut för sig.

Kolumn S+T

Här avslöjas en invånare på Asperö som inte uppmärksammats tidigare; **Anders Larsson**. Han nämns i en mtl från 1601 och försvinner 1616. Änkan Ingeborg nämns t.o.m. 1626. I boskapslängderna 1621-26 kallas hon "Ingeborg Andersa". När hon försvinner, kommer sonen Jon med i längden. Anders Larsson var samtida med Lars och Börge Jonssöner, och med tanke på sonens namn Jon är det väl inte alltför djärvt att placera familjen i den Asperödel där detta namn förekom. Anders Larsson bör alltså ha varit svåger till Lars och Börge. Något mer barn än Jon har inte kunnat placeras i familjen.

Kolumn U+V

Jon Andersson nämns nästan bara i BML och har därför kommit i skymundan. Årtalet 1639 avser en domboksnotering. När de vanliga mtl börjar 1642 var Jon säkerligen död och änkan skattebefriad och nämns inte i de vanliga mtl. Inte förrän 1646 återfår vi kontakt med familjen, då dottern Maret nämns som piga med eget hushåll. Hustruns namn förblir okänt. Möjligen var det Börta, om man skall gå efter barnbarnens namn. Ett stöd för detta fås i boskapsl. 1640 och 1641 som upptar en änka Börta. Enligt uteslutningsmetoden kan hon bara ha varit hustru till Jon Andersson.

Kolumn W+X del II

Anders Jonsson d.ä. nämns utan hustru i mtl 1652 och med 1653, alltså gift 1652. Han var "degn(e)", dvs klockare. Degn är ett gammalt danskt ord, och man använde ju ordet klockare för de kommande innehavarna av det ämbetet. Möjligen betyder det att Anders degn kom från Halland eller Bohuslän, och att hustrun Ingeborg var dotter till Jon Andersson i stället. I domboken 1705 14/2 förekommer Jon Andersson i ett mål om jord på Köpstadsö, varvid sägs att Jon och medarvingar hade en systerlott där som såldes till Helge Nilsson. Det var många andra som deltog i detta inbördande. Av det som skrivs kan man tänka att Jons far eller mor förmedlade denna jord på Köpstadsö, troligen modern. I så fall var hon dotter till Erik Larsson på Köpstadsö (nämnd åtminstone från 1621), då det var döttrar till honom det gällde.

Det fanns en annan klockare från ungefär 1680, så han var det väl från 1650-talet till senast 1680. På slutet gick det inte så bra; han blev utfattig. I mtl nämns sedan den utfattiga änkan Ingeborg. År 1697 skrevs hon under barnen: det var de i längden därpå följande Lars Andersson (kofferdibåtsman) och

Jon Andersson, då gift (1695/96 – längden 1696 fattas). Jon kallas senare ibland "Diejne Jon" (kanske delvis för att skilja honom från den andre Jon på Asperö då; Jon Nilsson).

Kolumn Y+Z

Jon Andersson var gift två gånger, vilket inte är helt lätt att se. Han gifte sig 1695 med Elin Persdotter från Brännö. Hon bör ha varit dotter till Per Bengtsson (som var den ende Per på Brännö under den period som Elin måste ha fötts) ohh länsmansdottern Kerstin Jonsdotter. Men i kyrkboken ser man att "diejne Jons" hustru hette Karin 1714. När man letar efter barn till Jon Andersson, hittar man en Elin Jonsdotter, född 1707, gift 1731 med Anders Eriksson från Köpstadsö, död bara ett år senare (han omgift 1734). Det skulle kunna betyda att Elin Persdotter avlidit före 1707 och att denna Elin fått namn efter henne. Och mycket riktigt: i mtl 1705 (uppgifter från 1704) står det att Jons hustru var sängliggande (och måste ha dött strax efteråt, troligen 1705).

Andra hustrun Karin (gift troligen 1706) går att härleda, trots att barnen inte nämns i födelseboken och därför inte har några angivna faddrar. Mtl är sparsamma kring vigselåret. Hon dog emellertid efter 1730 ("svag" i mtl och Jon under barnen 1733 utan markering för man eller hustru). I december 1736 avled dock hustru Karin Svensdotter på Asperö, 55 år och 5 månader gammal. Det bör vara hon. Att hon var 20 år äldre än maken är inte konstigt, då hon var hans andra hustru. Sannolikt var hon dotter till Sven Tordsson som nämns med hustru på Asperö 1681-82 och bror till Tord Svensson ibm. Karin var fadder för ett av Tords barn.

Kolumn AA+AB

Lars Andersson träder fram ur källorna i mtl 1697, då han som kofferdibåtsman skrivs ogift jämte brodern Jon som står med hustru. Lars var född 1669 enligt båtsmansrullorna. Modern Ingeborg skrivs före dem med kolumnanmärkingen "under barnen". I mtl 1700 (1699 fattas) har han gift sig, enligt vigsellängden 1699 20/8. I mtl 1705 (daterad 11/1) noteras han som bräcklig, och 1708 (daterad 9/1) var hustrun omgift. Lars bör ha avlidit strax efter att ha avlat en son i februari 1606, vilken kom att födas postumt: Lars Larsson med beräknad födelse 1706 19/11 (död 1768 15/11 på Asperö som lotsdräng, 61 år 11 månader och 26 dagar gammal).

Hustrun Karin Jonsdotter var född 1673 på Asperö som dotter till Jon Nilsson ohh Anna Börghesdotter (kolumn BG, BH) och dog 1728 17/11 ibm. Dottern *Anna* föddes några månader efter vigseln. Några fler barn har inte kunnat identifieras.

Karin gifte om sig sommaren 1707 med Per Torgersson från Angered sn i Vättele härad (bearbetade uppgifter från hennes biografi i dödboken). Han skrivs ofta "Torgelsson", men ibland Torgersson, vilket bör vara det rätta (det skulle möjligen ha kunnat vara Torkelsson). Det går inte att hitta något om honom i bevarade mtl för Angered. Barnen i detta gifte har framletats i samtida födelseböcker och senare dödböcker. Lars Larsson från gifte I står i mtl som dräng hos styvfadern och från mtl 1727 efter "Per under barnen": han var Pers (Torgersson) styvson.

Kolumn AC+AD

Anna Jonsdotter var syster till Anders Jonsson d.ä. (kolumn WX). Det kan bl.a. ses av att modern Gunnur Jonsdotters (kolumn UV) markerade dotter i mtl försvann när Anna gifte sig 1670 (mtl 1671). Maken Nils Andersson (egentligen Andorsson, se nedan) skall enligt dödboken ha varit en

rekordgubbe och avlidit 101½ år gammal (1625-1727 26/12). Och han skulle ha gift sig 1662. Men detta år är felaktigt: vigseln skedde 1670 (mtl 1671), och han hade då vistats ett par år på ön som ogift. Nils kom från Brännö, och föräldrarna uppges ha hetat Anders Jonsson och Anna Nilsson. Det bör ha varit *Andor* Jonsson som är den ende med ett liknande namn under aktuell period. Andor var skeppare (1611-13) och nämns på Brännö från 1601, då i Nordgården men från 1605 i Bergegården. I boskapslängderna hittar man Andor t.o.m. 1626. I domboken 1626 13/3 omtalas att Jon Nilsson och Andor Jonssons barn vid ting på Styrso 1603 23/9 (protokoll ej bevarat) hade köpt 1/5 på Brännö av Sven Hanssons barn på Styrso. Av detta kan ses att Andor redan vid omnämningarna i början av 1600-talet kommit till en mogen ålder och hade vuxna barn (1603). Att Nils skulle ha varit född 1625 och blivit 101½ år kanske ändå är riktigt, även om vigselåret inte stämmer helt med biografien! Hustrun Anna Nilsson kan inte spåras.

Anna dog tidigt. Pga kriget och bristande mtl är det svårt att veta när. År 1675 levde hon. I nästa längd 1679 nämns ingen av makarna. Nils har hustru fr.o.m. 1682 och måste ha gift om sig senast 1681. Denna andra hustru hette Elin Hermansdotter. Hon kan ha kommit från Frölunda sn, där det enligt mtl på 1600-talet fanns fler än en Herman att välja på.

Nils Andorsson fick två barn i vardera äktenskapet. Det har gått att hitta fyra namngivna barn, men de är svåra att fördela mellan äktenskapen. Sonen Anders ålder fås i båtsmanslängderna och gör att han kan placeras i det andra äktenskapet. Vid något tillfälle kallas han A. N. d.y., men det är nog fel, då ingen mer Anders kan hänföras till familjen. Han blev enrollerad till flottan och gick ut i krig. I mtl 1718-19 sägs han vara fången i Norge, och 1720 (daterad 8/1) var han död. I en lista över förluster 1710-19 i boken "Göteborgs eskader och örlogsstation" meddelas att han 1717 gått ut med Lars Gathenhielms kapare Snappupp och anmäldes död i en skrivelse av 1720 17/4. Anders var gift. Hustrun kom också från Asperö och hette Gunnela Persdotter. Hennes föräldrar Per (Pelle) Persson och Gertrud Mattisdotter beskrivs längre ner (kolumn BC, BD). Gunnela blev aldrig omgift och levde som änka till 1735 7/4.

Anders systrar är svåra att följa i bevarade källor.

Kolumn AE+AF

Maret Jonsdotter (från kolumn UV) gifte sig till Brännö, men då familjen hänger ihop med Asperö och det finns en hel del material om barnen i domböckerna tas den med här. Maret nämns som piga med eget hushåll på Asperö 1646-50. Det var krigstider då och färre som skattskrevs. Längd 1651 saknas, men 1652 finns Hans Nilsson med hustru på Brännö. Att de här två var gifta sägs i sonen Jons dödboksnotis på Donsö 1720. Där ges även hans ålder; född 1653. Maret dog 1697. Hans hade dött redan 1674 (åren 1675 i översikten betyder att änkan nämns därifrån i mtl och 1686 att hon började skrivas under barnen).

Hans Nilsson var son till Nils Claesson i Klavesgården, nämnd 1626-55 (utgammal sedan 1653=född cirka 1590), som fått sitt namn efter hans far Claes Nilsson, nämnd 1601-32, med hustrun Karin. Claes Nilsson var son till Nils Åtesson och har i vissa skattelängder felaktigt fått faderns fadersnamn ("Claes Åtesson"). Nils Claesson (1626-55) hade en hustru som enligt olika ställen i domboken kan ha haft syskon Hansbarn på fastlandet.

Marets och Hans fyra barn beskrivs i översikten, och vi går inte in mer på dem här.

I och med detta har den hittills kända ursprungliga släkten på Asperö beskrivits och följts till in på 1700-talet. Flera ättlingar har gift sig med ättlingar till den andra släkten, så att jorden kommit att blandas ihop. Ett försök att räkna ut hur jorddelarna ärvts skall göras längre fram, för att se hur allt var fördelat i början av 1700-talet.

"Den ensamme fiskarbondens" okända grannar och släktingar

Kolumn AJ+AK

Börge på Asperö. Om honom är skrivet under kolumn CD. Han nämns inte i några skattelängder, då det vid tiden för hans levnad bara finns jordeböcker bevarade och Lars på Asperö var huvudman. Att han ändå har funnits och levt på ön är dock helt klart. Genom sonen Hans (som blev länsman) och hans syskon som ärvde ungefär halva Asperö, är det klart att Börge inte kan ha bott någon annanstans. Hans (inte hustrun) var över 60 år i mtl 1606. Börge måste alltså ha levt omkring 1545. Eftersom mycket talar för att han var svåger till Lars på Asperö och jämnårig, kan Börge ha levt några årtionden efter 1545.

Barn till Börge fås fram via domböckerna. Lars Olsson "på Asperö" dog 1620 (tinget 6/9) och hade inga barn. Arvinge å fäderne blev hans farbror Hans Börgesson ibm. Någon Lars Olsson har aldrig funnits på Asperö, åtminstone inte 1600-20 när Lars bör ha levt och betalat skatt. Inte heller någon far *Olof Börgesson* har kunnat hittas, men han kan ju ha levt på 1500-talet och inte kommit med i någon bevarad källa. Olof Börgesson har varit gift med en Larsdotter, som hade helsystemen Anna Larsdotter i Ängås, Frölunda sn, och halvsystrarna Gunnela och Ingegerd Andersdöttrar i Mölndal, Fässberg sn. Dessa ärvde och var alltså i livet. Det har varit svårt att identifiera de här personerna i de gårdarna. Kanske Olof och sonen Lars bodde där.

I domboken 1633 $\frac{1}{4}$ sägs Anders Jonsson Faggs på Donsö mor ha hetat *Elin Börgesdotter* och ärvt $\frac{1}{2}$ pund i Asperö gård, vilket övergick till honom. Redan i domboken 1596 nämns denna "Elin Joen Fags", som tvingades böta för hor med en dräng. Hon var då gift och kan ha varit född omkring 1565. Nästa dotter till Börge på Asperö fås 1637 $\frac{1}{3}$. Då visar det sig att dottern *Gertrud Börgesdotter* varit gift i Backa sn på Hisingen och lämnat $\frac{1}{2}$ pund på Asperö i arv till sonen Börge Svensson i Tingstad och dottern NN gift med Per Svensson i Brandkärr eller Bällskär (svårläst i domboken). Av denna arvedel överläts nu hälften till Hans Börgessons söner Olof, Mattis och Nils, och hälften till *Börta Börgesdotter*, som därför bör ha levt då, och alla hennes barn och arvingar.

Börge bör alltså ha ägt $3\frac{1}{2}$ pund (70 mark) på Asperö. Hans, som bodde kvar på ön, löste ut alla sina utflyttade syskon utom Börta som också måste ha bott kvar. Efter omfördelningarna ovan kan Hans ha haft allt utom Börtas 10+5 mark, alltså 55 mark ($2\frac{3}{4}$ pund). Det är omöjligt att få fram vem Börta kan ha varit gift med, och det är omöjligt att hitta tillräckligt med jordöverlåtelser i domböckerna för att kunna räkna på det.

Kolumn AL+AM och AO+AP

Hans Börgesson föddes cirka 1546. Detta sägs i mtl 1606, då han var "över 60 år", vilket säkerligen gällde detta år eller året innan. Han nämns första gången 1593, då han överfölls av Nils Kjellsson på Vrångö och fick sårskador som Nils måste böta för. År 1596 var han nämndeman och senare länsman.

Hustruns namn ges av BML som nämner "Elin Hansa" efter hans död, och av domboken 1644 16/12 som meddelar att salig hustru Elin Nilsdotters på Asperö arvingar överlät hennes arv på 9 mark smör i Fässbergs by och socken till Lars Nilsson, säkerligen hennes bror. En annan bror var Jon Nilsson, med sönerna Sven och Lars. Elins far Nils Larsson var nämndeman och förekommer i källorna från 1566 till åtminstone 1606, då han liksom hustrun NN var över 60 år gammal. Hustrun dog 1608 (KR). Gården övertogs senast 1613 av brodern Lars. Att Elin Nilsdotter var hustru till Hans Börgesson stöds även av att man fick en son Nils.

Elins far kan enligt ovan ha varit betydligt yngre än Hans far; cirka 20 år. Man kan därför misstänka att Hans varit gift en gång före Elin. Visserligen ges inga namn på barn från en ev. första kull, och det är svårt att se hur deras arvslotter skulle "få plats", men de som är kända nämns alla fr.o.m. 1620-talet och kan ha varit födda på 1580-90-talet när Hans var i 40-årsåldern. I domboken 1625 25/11 nämns en tidigare Kerstin Nilsdotter på Asperö, kommen från nämndemannasläkten Ruth i Hammar i Frölunda sn. Denna Kerstins fem syskon nämns där. De levde i slutet av 1500-talet och en bit in på 1600-talet, så hon var jämnårig med Elin Nilsdotter. Kerstin hade sonen Erik Hansson på Brännö, vilken levde samtidigt som Erik Hansson på Asperö (kolumn BW,BX). Ingen av dem har dock kunnat kopplas till Hans Börgesson.

Det finns mycket att säga om Hans och Elins barn och kan även läsas i särskilda artiklar om släkten och om länsmännen. Här tas mest upp hur de sannolika sambanden mellan personerna och släkterna har fått fram. Olof, Mattis och Nils är omnämnda i flera olika källor och beskrivs i egna avsnitt här. Det finns inget osäkert om deras härstamning.

En dotter Börta är något spekulativ. Att en dotter *Börta* har funnits är helt säkert. I domboken 1641 23/3 avhänder hon och systemen Karin sina arvslotter till brodern Mattis Hansson och barnen efter Olof och Nils (som alltså var döda då, ganska samtidigt 1640 och möjligen omkomna på havet som skeppare på samma båt – Olof omnämns vid ett par tillfällen som skeppare, aldrig Nils men ofta Mattis och det samtidigt som Olof och Nils levde).

En Börta var änka efter **Lars Hansson** (kolumn AO, AP) som dog 1654 och kan ha varit född under Hans Börgessons levnadstid och dotter till honom. Något som styrker det är att de fick en son Mattis Larsson (kolumn AQ, AR) som nämns i mtl efter fadern. Dessutom hade de en dotter Elin som nämns 1656-57 efter modern och möjligen blev gift med Per Nilsson (kolumn CH, CI). Lars Hansson sätts alltså inte som son till Hans Börgesson, då det i så fall bara skulle vara för att hans fadersnamn var Hansson: i fråga om hustrun Börta finns det mer som visar ett samband med Hans Börgesson.

Domboken 1633 ¼ säger att Maret och Kerstin Larsdöttrar ärvde 3 mark smör på Asperö. Fadern kallas Hans Larsson, men någon sådan har inte hittats där utom möjligen en husman 1611 (kolumn CS). När domboken säger Larsdöttrar kunde de sättas som döttrar till Lars Hansson, nämnd säkert från 1621, troligen från 1619 men inte före 1617. Flickorna bodde enligt skrivningen i domboken inte på ön 1633. Det stämmer då inte med Lars Hansson som ju levde ända till 1654. Var det en felskrivning av deras namn "Larsdöttrar" i stället för av "Hans Larsson"? Husmannen från 1611 kan ha varit gift med en flicka från Asperö och flyttat efter det året. Arvsparten på 3 mark var ju mycket liten och bör ha kommit från deras mor.

Ingrid Hansdotter var dotter till Hans och Elin. Det framgår med all önskvärd tydlighet av domboken 1638 20/2. Jon Nilsson på Donsö (Nedergård) stämde på hustruns vägnar Olof Hansson och hans bror

på Asperö för hennes möderne i boet efter faderns död. Han hade inte mycket för det, då det framkom att hon hade fått "mer i fäderne och möderne än någon av bröderna". På andra ställen sägs Jon Nilsons hustru heta Ingrid Hansdotter. De hade dessutom en dotter Karin Jonsdotter. Ingen annan familj med alla de namnen har hittats i socknen. Karin blev gift med Gudmund Mattisson på Asperö, vilken 1686 25/2 kallas måg till "Ingrid Jonsa". Hon överlät 4½ mark som hon ägde på Asperö till Gudmund. Om detta resonemang är riktigt rörde det sig om ett kusingifte mellan Gudmund och Karin. Ingrid bör ha varit omkring 80 år då, vilket ju är fullt möjligt och inte utesluter att hon var dotter till Hans på Asperö som var 60 år när hon föddes.

En dotter *Gertrud* är namnmässigt något som tyder på släktskap. Det måste vara hon som var gift med Mattis NN, endast omnämnd 1601 som skattebetalare och med änkan Gertrud från 1605 (kolumn BG-BJ). Hon hade 1606 en dotter som var skattepliktig och därför bör ha fötts senast 1590. Mattis och Gertrud gifte sig alltså lite före det året, och hon kan då ha varit född omkring 1565. Elin kan ha levt till efter 1619, då hon (sannolikt hon) ännu nämns som änka. Fadernsnamnet kommer från domboken 1637 och 1655, då dottern Elin Mattisdotter var uppe i rätten. Hon bodde i Göteborg och var gift med en Ivar. Det fanns minst två döttrar till, då det i domboken talas om Elins systrar.

Kerstin Hansdotter som cirka 1626 gifte sig med länsman Jon Larsson Kindbo på Brännö var troligen ännu en dotter. Hon nämns med namn i domboken 1637 1/3 och 1655 23/4. Det finns flera saker som gör det troligt att hon var dotter till den tidigare länsmannen Hans Börgesson på Asperö: det skulle förklara namnet Mattis i Kindbosläkten (sonson till Jon och Kerstin). I domboken 1641 23/3 var länsmannen Jon Larsson ombud för systrarna Börta och Karin Hansdöttrar, vilka då sålde sin arvejord på Asperö till sina syskon och syskonbarn. Även om Jon var länsman utesluter det inte på något sätt att han var ombud för sina svägerskor. Det är också helt i enlighet med den tiden seder och bruk att en länsman gifte sig med en länsmandotter.

Kerstin var säkerligen död 1658/59: hon står som dödssjuk i mtl 1659, och maken var omgift några år senare.

Kolumn AQ+AR och AU+AV

Lars Hanssons son **Mattis Larsson** nämns enbart 1649-54. Han var gift. Han levde under samma period som Mattis Hansson, varför en Mattisson eller Mattisdotter sedan kunde ha varit hans barn. Det går att hitta tre säkra döttrar till **Mattis Hansson**; först Karin och Gertrud. Ingrid Mattisdotter som fadder för ett barn till Olof Mattisson 1691 var gift på Hisingen. Hon bör vara ytterligare en dotter.

Osäkra är följande och kan vara döttrar till endera av de två Mattis (det fanns dock andra Mattis i häradet): Maria Mattisdotter, gift med Börge Larsson i Flatåstorp, Frölunda sn, nämns i domboken 1716 när Gertrud Mattisdotter på Asperö överlät en liten gårdspart till henne. De nämns i mtl fr.o.m. 1695. En Elin Mattisdotter var 1706 gift med Olof Larsson på Vrångö och testamenterade till honom, samt dog 1706-07 (mtl). De hade gift sig 1672/73 (mtl) och verkar ha varit barnlösa. Det är inte uteslutet att Elin var dotter till Mattis Hansson, då det enligt mtl fanns en dotter i hans familj som försvann mellan 1672 och -74, och då Elin var jämnårig med de säkra barnen.

Vi lämnar Mattis Larsson och tittar på skepparen Mattis Hanssons familj. Mattis (eller Matts som namnet skrevs mer och mer med tiden) nämns som skeppare från 1633 och seglade ofta som så

många andra inom allmogesjöfarten från Göteborg med trä och järn och hämtade i utbyte spannmål från de nordtyska städerna (Stralsund, Stettin och Danzig) och lin och hampa från Baltikum (Riga). På 1640-talet skrev han sig som genantborgare i Göteborg men bodde kvar på Asperö. Det var så man gjorde då för att få bedriva sjöfart. Omkring 1660 gick han iland för gott och hade då lyckats bra: hans fartyg var då på 24 läster och jämförelsevis ganska stort. Mattis dog sannolikt 1671, efter 26/3 (mtl och KR), och var säkert död 1672 10/6, då änkan svarade för honom i rätten angående en tidigare skuld.

Hustrun Ingegerd Gudmundsdotter kom från Styrösö Nordgård. Det fanns ingen annan tänkbar fader i Styrösö socken än storskepparen Gudmund Svensson. Ett visst stöd för sambandet fås även i domböckerna. På tinget 1654 14/2 tvistade Mattis Hansson på Asperö med Hans Gudmundsson på Styrösö om en äng där, vilken Mattis menade var arvejord.

Gudmund var född på ön och son till Sven Hansson, samt nämns i skattelängder från 1601 och dog 1636 2/10 (KR). Troligen var det han som nämns som skeppare med Nylöse som hemort redan 1594 (Rävsund/Styrösö från 1605). Gudmund Svensson hade många barn som blev gifta på olika öar i skärgården och på fastlandet. Namnet Gudmund spred sig genom åren till Asperö, Donsö och Hammar i Frölunda sn (förutom hemön Styrösö). Gudmund var svåger till Börge Jonsson från Asperö, vilken gifte sig till Styrösö (kolumn EF). Sonen Hans Gudmundsson tog över sjöfarten och är den i socknen som representeras flest gånger i tullräkenskaperna 1638-62. Han gick också på Nordtyskland men hade en mindre skuta än fadern (15 läster).

Barnen som enligt översikten blev kvar på Asperö har egna avsnitt, som följer.

Kolumn AW+AX

Skepparen **Gudmund Mattisson** (sannolikt han, då brodern Olof verkar ha varit yngre) nämns som son utan namn i mtl från 1665. År 1684 var han styrman när han i slutet av året gav pengar till kollekten i Torslanda kyrka. Han hade sedan skutan Maria på 10 läster och nämns i tullräkenskaper 1689 och -95. Hustrun Karin Jonsdotters namn finner vi i olika källor som KR. I domboken 1686 25/2 sägs Gudmund vara måg till "Ingrid Jonsa" som hade dottern Karin. Om henne och föräldrarna på Donsö kan läsas under kolumn AL, AM och AO,AP. Ingeborg bodde hemma som ogift och nämns 1695-97 som fadder och i mtl (utan namn).

I domboken kan på olika ställen (bl. a. 1691 3/3) läsas att Gudmund inlöst 17 mark smör på Asperö av tre personer på Styrösö. De tre kan hänföras till Sven Hanssons familj, fadern till Gudmund Svensson, Gudmund Mattissons morfar. Sven Hansson har på något sätt varit ägare till en del av Asperö, men det är knappast möjligt att räkna ut hur. Även på annat sätt var de här släkterna befryndade (Börge Jonsson från den andra grenen på Asperö var gift med en dotter till Sven Hansson).

Kolumn AY+AZ

Olof Mattisson nämns hemma som ogift utan namn i mtl 1668-70 (de åren två söner i mtl; Gudmund och Olof), med namn 1671 och "bortrest" 1672. Sedan nämns han flera gånger i KR och domb (1675, -81, -83, -85-86 och -88), men i mtl inte förrän som gift 1690 (mtl 1692). Han kan ha varit skeppare. Enligt attest 30/5 (tingsrätten 1/6) hade Olof passerat Nya Älvsborg utan angivande och förorsakat ett skott efter honom och kostnad för krutet. Det gick till förlikning. Giftermålet föregicks av åtskilligt långvarigt krångel som skildras i domböckerna 1688-90 och i sockenboken. Det blev tvist om

trolovning med Helga Persdotter på Vrångö. Ärendet var även uppe i domkapitlet. När de var hos prästen Vinberg, sade Helga att hon var "lika nögd antingen Oluf will haa henne eller icke". Det blev inget giftermål mellan dem. Olof fick i stället Anna Larsdotter från Styrsö.

Hustrun Anna Larsdotter avhandlas i en artikel om dottersonen Nils Andersson som blev gift till Fotö i Öckerö sn. De gifte sig 1690 15/6. Anna var född cirka 1665 på Styrsö enligt vigsellängden och dog 1738 17/10 på Asperö. Hon kan ha varit dotter till Lars Stensson, nämnd från 1655 (KR) och död 1672/73 (mtl – enligt KR efter 1672 25/8). Lars Stensson var sannolikt gift med Elin Börgesdotter, nämnd som hustru/änka efter Lars från mtl 1674 (mtl 1673 saknas), möjligen omgift (oklart med vem) och nämns sist 1685 21/7, då hon enligt domboken verkar ha varit klok gumma, en syssla som hon påstods ha lärt sig av Anna Börgesdotter på Asperö.

Listan på barn är bara en uppräknning från födelseboken.

Kolumn BA+BB

Gertrud Mattisdotter (född före 1650 på Asperö, död 1711 14/5) gifte sig 1670 (mtl 1671) med Per eller Pelle Persson (född före 1650, död 1697, bgr 22/12). Hon bedöms ha varit dotter till Mattis Hansson på Asperö. Man får dock vara öppen för möjligheten att hon i stället var dotter till Mattis Larsson på Asperö (kolumn AQ, AR). I domboken 1698 11/10 sägs hon ha ägt 11½ mark smör i Flatås, Frölunda sn, som Per Tordssons i Högsbo far Tord Olofsson inlöst av henne, en jord som hon måste ha ärvt efter sin far eller mor.

Pers härkomst går det att säga något om och redogörs för även i en artikel om slakten/släkterna Tysk. En Per Persson nämns på Köpstadsö från 1668 under änkan Ingeborg Persdotter (även "Ingeborg Pers"). Familjen hade svårt att försörja sig. Per noteras i mtl 1670 som allmosehjon och kan ha haft någon funktionsnedsättning; benämns krympling i slutet av levnadsbanan. År 1671 är han borta därifrån, samma år som Per Persson börjar nämnas på Asperö. Det är han. Ett bevis fås i domboken 1705 23/6, där han kopplas till Köpstadsö. Genom Per Andersson som nämns då kan han via 1705 14/2 knytas till den rätte av de två bröderna Per Larsson. Per Perssons far var "store" Per Larsson. Ingeborg nämns som änka ända från mtl 1653. På Asperö gick det någorlunda. Familjen välsignades med flera barn. Vid dop hade makarna och deras barn i sin tur ibland folk från Köpstadsö. Skatten kunde för det mesta betalas (nedsättning 1681-82). De fyra döttrarna fick del av jorden på Asperö och blev gifta, medan sonen Olof som enrollerades som båtsman 1704 inte hann gifta sig: han dog enligt rullan 1708 "hemma i landsorten". Döttrarnas giften beskrivs också i artikeln om Tysk.

Kolumn BC+BD

Nils Hansson (från kolumn AL,AM) var en av tre identifierbara söner till länsmannen Hans Börgesson på Asperö. Han var död 1641 23/3 (domboken) och nämns sist i juli 1638 (KR). Ofta nämns de tre bröderna samtidigt i KR. Nils dog ungefär (eller precis) samtidigt som brodern Olof. Kanske de båda var skeppare (åtminstone Olof var det) och omkom på havet. Både Nils och Olof hade barn som senare kom att få ta emot ett arv som annars skulle gått via fadern.

Att Gunnur Jonsdotter var hans hustru framgår av att hon efterträdde honom i skattelängderna, och i sin tur kom sonen Jon Nilsson efter henne. Gunnur nämns som änka ända till 1674 (fattig och tiggerska). Hon dog 1678/79, då en dotterdotter föddes 1679 och fick namn efter henne. Gunnur bedöms ha varit ingift på Asperö. Enligt en domboksnotis från 1680 12/3 hade hon ägt en liten del i

Uggledalen i Askim sn och kan ha haft en syster Börta. Den lilla delen i Uggledalen var säkerligen en systerpart, så det kan ha varit Gunnurs mor som var ingift.

Sonen Jon avhandlas under kolumn BE, BF. Hans Nilsson är en förmodad son (enligt namnlighet) som nämns tre gånger i KR 1655-56. Samtidigt med honom levde en Hans Nilsson på Brännö och en på Styrso. Det rör sig om tre olika personer.

Kolumn BE+BF

Bröderna Mattis Hansson och Nils Hansson fick ättlingar som kom att uppfylla en stor del av Asperö. Kusinerna Gertrud Mattisdotter och Jon Nilsson fick vardera fyra döttrar som alla kom att bli bosatta på ön. Två i vardera systerskaran gifte sig med pojkar från ön, vilket ledde till ägoblandningar som försvårar för oss vid uträkning av arv och jordlotter.

Jon Nilsson gifte sig med Anna Börgesdotter från Donsö, Brännö eller Styrso. Deras namn framgår av dödboksnotiserna för döttrarna Karin och Kerstin. Jon Nilsson på Asperö nämns från 1664 21/8 (KR) och gifte sig där 1670 samt nämns med hustru fr.o.m. 1671. Han blev omkring 1690 sjuk och anges resten av livet som vanför, krympling och periodvis sängliggande. "Jon på Asperö" dog 1710 och begravdes 17/7.

Hustrun Anna Börgesdotter erbjuder vissa svårigheter att härleda. En Börge som far till Anna kan inte hittas på Asperö i BML 1621-37 eller mtl före 1652, den period då hon bör ha fötts. Men Anna verkar **a)** ha kommit från Styrso och ha varit dotter till Börge Larsson, nämnd som far till klockaren Lars Börgesson och således syster till denne. I mtl 1668-71 skrivs en Anna Börgesdotter under Börge Larsson och Lars Börgesson. Även en Börta Börgesdotter skrivs där under Anna, säkerligen en syster. I mtl 1671 står det om Anna: "finns på Asperö", och om Börta: "finns på Brännö". Det verkar tämligen klart, men problemet är att domböckerna antyder annat, Brännö eller Donsö: **b)** i domboken 1685 27/6 berättas om påbörjad lösning och 1691 1/10 fasta (enligt kungligt plakat om små jordeparters bebrukande och överlåtande) på 25 mk smör i Jon Nilssons gård på Brännö, lösta av hustru Anna Enars (=Eriksdotter, död 1703, 90 år gammal) ibm å hennes barns vägnar (maken Enar Börgesson nämnd från 1646, död 1684), samt av Gunnar (=Gunne) Hansson (1681 g.m. Börta Larsdotter, möjligen dotter till Lars Arvidsson ohh Maret Larsdotter i Klavesgården) och Jon Nilsson på Asperö å deras hustrurs vägnar, för 32 dr Smt, varför han med hustru och barn nu är ägare till 2 pd 5 mk.

Och **c)** säger Donsö. I domboken 1698 8/2 sägs Olof Börgesson i Gbg ha systerdottern hustru Karin på Asperö. Olofs far var då död, och han hade släktingar på Donsö. Hans faderbroders barn var Gudmund Olofsson och länsman Lars Jonssons mor, Karin Olofsdotter, med flera. Olofs far var Börge Jonsson på Donsö. Den enda hustru Karin på Asperö vid den tiden var dotter till Jon Nilsson och Anna Börgesdotter. Då är det ju mycket säkert att Anna var dotter till Börge Jonsson på Donsö. Att hon i mtl står som piga på Styrso behöver inte betyda att hon var dotter till någon där, men möjligen ändå släkting.

Som synes svårt att säkerställa Anna Börgesdotters anor, med tre olika möjligheter, av vilka den sistnämnda är mest trolig och sätts som sanning i de här översikterna.

Enligt domboken 1685 21/7 verkar Anna Börgesdotter på Asperö ha varit klok gumma, en syssla som hon lärde upp andra i.

Kolumn BK-BN

Börge Börgesson och hans hustru **Gertrud Hansdotter** är omöjliga att härleda. En ogift Börge nämns i mtl 1650, möjligen densamme som skrivs Börge Börgesson 1652 och gifte sig det året (mtl 1653 - husfolk), men Börge 1650 kan ha varit far till B. B. och änking då. Börge Börgessons bror Anders Börgesson (kolumn BO, BP) dyker nämligen upp i mtl 1655-56 som dräng hos Börge och 1657 som gift. Trots att det rörde sig om husfolk, måste någon av makarna ha varit från Asperö, då både Börges och Anders barn etablerade sig på ön och kom att äga normalstora jordlotter. Börge hade del i en skuta tillhörig Enar Börgesson på Brännö och hustru Börta Larsdotter på Asperö. Han krävde 1680 5/7 pengar av dem för sin del. Skutan var enligt det krävda beloppet inte stor. Han var med andra öbor ute vid ett strandat skepp 1692 och måste gå ed på att inte ha tagit mer därifrån än det som hittats i hans förvar.

Enligt domboken 1709 21/6 begärde sonen Olof Börgesson tingsattest på hur stor del han ägde på ön. Då visar det sig att han inte ärvt efter sin far, vilken således måste ha varit inflyttad och gift sig med Gertrud Hansdotter. Det var Gertrud som hade jord; 2½ mark. Det är en mycket liten del, och det kan mycket väl vara så att hon var född å annan ort och ärvt en liten del genom sin mor eller mormor. På samma ställe i domboken sägs också Olof Börgessons hustru Börta (nedan) ha ärvt 10 mark på Asperö efter sin far. Då var hon nog född på ön.

Gertrud nämns i mtl t.o.m. 1674 och Börge 1675, men inte förrän 1682 upptas sonen *Olof Börgesson* i längden och nämns t.o.m. 1683 som ogift dräng. Åren 1684-85 står han som "borta". Det sistnämnda året har han gift sig och står med hustru fr.o.m. 1686. Denna hette Börta Andersdotter och har varit svår att härleda. Om hon var jämnårig med maken var hon född omkring 1658. Den ende Anders på Asperö som kan komma ifråga som far är Anders Jonsson d.ä. (degn). Detta skulle också kunna förklara en fadderkonstellation 1695 14/7 mellan Olof och Hans (söner till Anders Börgesson) och Jon (son till Anders Jonsson d.ä.). Hon dog 1716 enligt makens biografi i dödboken 1727 (där man även får Olofs föräldrars fullständiga namn). De var barnlösa. En bror till Olof kan ha varit den *Hans Börgesson* på Asperö som 1670 gav kollektpengar till kyrkan.

I familjen fanns även en dotter. I domboken heter det att en Karin Svensdotter var Olof Börgessons *systerdotter*. Hon bodde hos honom och hjälpte honom på gamla dar och fick ärva honom, då han inte hade några närmare arvingar (domboken 1722 och 1724). Karin var piga på Asperö de åren, samtidigt som en hustru med samma namn fanns där (hustru II till Jon Andersson).

Kolumn AS+AT

Olof Hansson nämns kort i avsnittet om fadern Hans Börgesson. Han var skeppare och blev länsman under en period efter faderns död. Olof bedöms ha varit äldst av bröderna, då han är den förste av dem att upptas i skattelängderna (1621). Han dog ganska tidigt i livet, troligen vid årsskiftet 1639/40, och kan ha omkommit på havet, då hans bror Nils verkar ha dött samtidigt.

Helga nämns som änka i boskapsl. 1640-41. Hon var född i Toltorp i Fässberg sn: fordom länsman Olof Hansson hade varit gift med Helga Larsdotter, som nu är gift med Jacob Berndtsson, heter det i ett avsnitt i domboken. Helga hade ärvt jord i Toltorp och Åby (Fässberg sn). Hennes syskon Börta, g.m. Björn Bengtsson i Åby, samt Nils och Olof i Toltorp nämns (domboken 1656 12/2). Helgas namn framkommer i domboken 1639 18/12, då Olof och hustrun Helga Larsdotter köpte en del i

Faggegården på Brännö. Att Olof och Helga hade barn ses i samma källa 1641 23/3, då dessa ärvde jord på Asperö efter sina fastrar. Deras namn avslöjas 1682 28/7 då halva Faggegården såldes till länsmanen Lars Jonsson av hustru Helga Larsdotter och Ingrid, Marit och Karin Olofsdöttrar (samma del som ovan).

Helga och döttrarna bodde då på Brännö. De flyttade dit med hennes andre make, Jacob Berndtsson. Han står med hustru i den första mtl (1642). Flyttningen till Brännö skedde 1658 (mtl 1659). Jacob hade redan 1655 börjat bygga hus på Brännö. Det gick tydligen trögt, då han via tinget uppmanades att bygga färdigt. Jacob kallades vid det tillfället "Svarte Jacob". Det är osäkert vad som menades med det. Troligen syftade det på att han kom från en släkt Svart/Swart i Göteborg. Där fanns t.ex. en "Svarte Johan" av denna släkt på 1600-talet. I alla fall deltog han 1661 i smuggling av kopparplåtar (stora mynt). Hur det gick till redogörs för i Västra Hisings HR 1663 24/2, och ett referat finns i min bok Havet var vårt liv (1995). Varifrån Jacob kom är höljt i dunkel, men man kan säga att Berndt var ett namn som vid den tiden uppfattades som Börge och kom in i slutet av 1600-talet och början av 1700-talet bland sjöfolket, troligen med holländsk påverkan (liksom Erik kunde bli Didrik/Dirik, Nils bli Cornelius och Olof bli Rolof). I mtl 1657 upptas husmannen Nils Berndtsson på Asperö, troligen en bror till Jacob.

Döttrarna som markeras i mtl under Jacob Berndtsson var alltså hans styvdöttrar. Ingrids och Karins vidare öden är okända, men Maret blev gift med Anders Börgesson nedan, bror till Börge Börgesson ovan.

Kolumn BO+BP

Anders Börgesson och **Maret Olofsdotter** gifte sig 1656 (mtl 1657). Anders blev sedan båtsman (mtl 1659-67). Han nämns t.o.m. 1701 och dog 1709 14/3. Hur länge hustrun levde har inte gått att få fram. Hennes födelseår kan sättas till senast 1632, då hon börjar bli skattskyldig i mtl 1648 (om hon var äldst). Båda makarna anges som utgamla i mtl 1687, vilket betyder att de var födda omkring 1625.

Barnen uppräknas här men får inga egna kolumner. Att Olof och Hans var söner i den här familjen kan tydligt ses i mtl, och att de var bröder sägs 1703. Deras ålder framgår av båtsmanrullorna, och i Hans fall dödboken. Olof var först båtsman inom handelssjöfarten och sedan som enrollerad till flottan. Frågan är om han kom hem och kunde tjänstgöra i flottan, då han i rullan 1716 sägs ha dött i Holland 1706 (inga rullor finns mellan 1704 och 1716). Han var inte gift. Den några år yngre brodern Hans blev gift på Asperö med Jon Nilssons dotter Gunnur.

De som inte så lätt låter sig inordnas

Kolumn BU+BV

Erik Hansson skulle lätt kunna tas som son till Hans Börgesson på Asperö. Men det vore då bara pga namnet Hansson. Det finns så många Hanssöner och -döttrar vid den tiden att man inte kan sätta dem alla som barn till denne Hans. Erik var samtida med Lars Hansson, men levde ett mycket kortare liv. Han nämns i boskapslängderna 1623-26, och 1627 kommer så "Börta Eriks". Några barn till dem nämns aldrig. Möjligen blev Börta omgift med någon på ön, men det är svårt att se med vem. Att Lars

Hansson fick en son Mattis tar jag som intäkt för att han hörde till Hans Börgessons familj, troligen genom hustrun som också hette Börta. "Kerstin Nilsdotter på Asperö" i domboken 1625 hade en son Erik Hansson, men han levde på Brännö och ses i skattelängderna där.

Kolumn BW-BZ

Här har vi en intressant familj med anknytning till Asperö. **Lasse Rasmusson** nämns på Asperö i de första mtl 1642-43 (och kom då dit senast 1641, ett år som han också finns med i KR för första gången). Den ende Rasmus i socknen som kunde ha varit far till Lasse, som han oftast skrevs, var Rasmus på Brännö, nämnd 1589-1605, vilken enligt domboken hade tre döttrar. Det är svårt att räkna ut vem hustrun Rangela Jonsdotter kan ha varit dotter till. Hennes namn avslöjas i dödboken för sonen Rasmus.

Rasmus Larsson på Styrso (1644-1720) var vittne i vrakmål 1692 och 1706. Han var också nämndeman och fick ett gott vitsord 1715 när han avgick. Rasmus hade brodern Per Larsson med sonen Erik Persson på Styrso (domboken 1697 18/6). Rasmus hade minst två döttrar, den äldsta gift med Petter Holm, och en son gift med Kerstin Nilsdotter (1710 17/6 och 1711 17/6).

Åren 1654-57 hade Lasse Rasmusson Vinga som hemort i KR. Troligen var han därför lots. Men han upptas inte då i mtl för öarna eller Frölunda sn.

Kolumn CA+CB

Olof på Asperö skrivs med hustru i mtl sporadiskt mellan 1642 och 1649 och i KR hösten 1648. Inget mer går att hitta om honom. Det var inte Olof Hansson, för han dog sannolikt 1640 och var under alla omständigheter död 1641. Det finns tre barn till en Olof som nämns på Asperö och som kunde vara hans barn, om de inte var inflyttade: Börta och Nils. De nämns i den fjärde avdelningen i översikten, över sporadiskt nämnda enskilda personer som det inte varit lönt att sätta ut i egna kolumner.

Kolumn CC-CF

Måns Olofsson var en skutskeppare (KR) som nämns med hustru under en så lång tid som från boskapsl. 1647 och mtl 1650 t.o.m. 1675. Sista bidraget till kollekten gav han på juldagen 1674. Han kom direkt efter Olof på Asperö och kunde vara son till honom eller snarare gift med änkan (eller en annan änka). Årtalen i barnkolumnen i översikten skall läsas ihop så här: 1640+1656 och 1649+1665. Då ser man att Måns måste ha gift sig redan senast 1639, eller att de barn som nämns var hans styvbarn, vilket bedöms vara det troligaste (inga personer med fadersnamn Måns nämns någonsin på Asperö). Änkan dog 1690 7/3, tyvärr utan angivet namn. Om man skall gå efter längderna över lagmansrätan 1646-52 bör Måns ha varit måg till Lars Hansson (kolumn AO, AP), då han skrivs in 1647 jämte Mattis Larsson på platsen efter Lars Hansson som försvinner då.

En ledtråd till Måns härkomst får vi i domboken 1695 22/10, där det sägs att Måns Olofsson på Asperö ägt del i Fiskebäck och då sålt den till Jon Engelbrektsson i Fiskebäck som inbördat jord efter sin sal. svärfader. En genomgång av mtl och boskapslängder visar att svärfadern måste ha varit Jon Mattisson, nämnd från första mtl 1642 och till minst 1685, då unge Jon med hustru har tillkommit under honom, säkerligen den ovan nämnde Jon Engelbrektsson. En Olof Mattisson börjar nämnas 1626 (1625 fattas) och går ur längderna 1650. Denne Olof var väl bror till Jon och med viss sannolikhet far till Måns på Asperö. En liten sak som ligger i linje med denna slutledning är att han i

mtl 1654 (i början av hans tid på Asperö) kallas Mats Olofsson. Dock finns en annan och bättre möjlighet. I Flatås, Frölunda sn, hittar man i mtl 1642 en Olof Månsson: man, hustru och son. År 1647 står under Olof Månsson, 2 personer; Måns, 1 person. Denne Måns som säkerligen var son till Olof Månsson har inte gått att spåra i häradet 1648-49, men det skulle vara mindre sannolikt att det fanns två jämgamla Måns Olofsson i detta lilla geografiska område, vilka var ogifta vid samma tidpunkt. Således gör vi klokt i att i stället sätta Måns på Asperö som son till Olof Månsson i Flatås. Denne nämns åtminstone från 1621 i boskapslängderna. Olof Månsson eller hans hustru kan då ha förmedlat jorden i Fiskebäck till sonen Måns på Asperö.

Mattis i Lilla Fiskebäck nämns åtminstone 1600-37 och hade under många år skattefrihet för sitt åtagande ("omak") att föra folk till och från öarna.

Kolumn CH+CI

Även **Per Nilsson** är en mystisk person. Han skrivs först 1657: "Elin och Per Nilsson, dräng, piga". Elin nämns som piga/dotter med eget hushåll även 1656 och som sannolik dotter under änkan Börta 1655 och i så fall dotter till Lars Hansson. År 1658 har Per Nilsson gift sig (det skedde då 1657), och Börta försvunnit. Per och hustrun nämns t.o.m. 1665 och är sedan spårlöst borta.

Kolumn CJ+CK

Börge Larsson börjar nämnas 1713 i olika källor, men pga de sporadiskt bevarade sådana under kriget är det svårt att räkna ut varifrån han kom. Hustrun hette i alla fall Anna, och paret vigdes 1713 28/12. Börge var båtsman. I rullan 1717 står att han antogs 1716 och då var 22 år gammal. Han dog 1717 (mtl 1718). I mtl 1719 har i stället kommit en ny båtsman på samma ställe i mtl, Nils Nilsson (man och hustru). Det är svårt att tänka sig något annat än att Anna gift om sig med denne Nils. Alla tre personerna är omöjliga att härleda. I mtl 1719-21 ser det dock ut som om Nils Nilsson skulle ha kunnat vara son till Nils Andorsson: Nils Nilsson står som under barnen 1720, och då därunder Jon (man och hustru). Året efter heter det om Jon att han är obefintlig. Det verkar ha blivit många fel i mtl de åren.

Avdelningen för sporadiska personer

De kvinnor som funnits något att säga om har nämnts i det föregående. Av männen skall här lyftas fram några som kan ha ett visst intresse.

Olof Jönsson nämns i jb 1614-16 under den danska tiden. Han var så betydande att han fick stå som huvudman för gården. Länsmannen Hans Börgesson är huvudman 1613 och, när området hade återbördats till Sverige, 1620-22. Något mer att säga om denne Olof finns inte.

Anders Grope nämns bara en gång, 1638 i boskapslängderna. Han bör ha samband med Gropegården i Lundby socken på Hisingen. Samtida med honom var Anders Persson Grope på Fotö, vilken hade sönerna Per och Börge. Börge bodde som vuxen på Nötholmen på Hönö.

Drängar och husmän går vi förbi, men **Sven Tordsson** 1681-82 (man och hustru) var möjligen far till Tord Svensson som gifte sig 1719 (mtl) med Anna Larsdotter, dotter till Lars Andersson (kolumn). Han blev omgift efter Annas död och kom till Tången som backefiskare och "blev borta" 1751 nordväst

om Trindelen (sannolikt vid Läsö). Karin Svensdotter (1681-1736) var sannolikt en dotter i familjen. Hon var gift med Jon Andersson ("diejne Jon" – se denne). Det fanns ytterligare en Svensdotter som kan ha hört till den här familjen, men inte mycket är känt om henne: en Kerstin Svensdotter var fadder 1726 (dock samtidigt som Elin Svensdotter i Fiskebäck).

Släkten **Talg** utgick troligen från Talgegården (Erik Talgs gård) i Kärra, Fässberg sn, och spred sig i socknen, till öarna och till Hisingen. I domboken 1622 22/1 anklagades hustrurna till Anders och Arvid Talg i Kärra, Fässberg sn, för att ha stulit två grytor från Per Larsson på Köpstadsö. I mtl 1693 nämns en *Anders Talg* på Asperö utan hustru, utfattig 1695, och 1697 *Hans Talg*, likaså utfattig. Ingen Anders eller Hans hittas i Talgegården 1692, men en Anders Olofsson med hustru fram to.m. 1679. Om den här familjen kan man hitta en del via domböcker och mtl. Anders Olofsson Talg flyttade från Kärra till Mölndals kvarnar 1679. År 1687 fick han fasta på $\frac{1}{4}$ i Åby Nordgård. Denna jord övergick till sonen Jon 1706 med dottern Börtas goda minne. År 1695 var Anders Talg kvar i Åby (och sonen Jon nämns där också), men 1700 hade han flyttat tillbaka till Mölndal.

En Anders Talg på Hisingen var son till Gunnela Andersdotter som nu var gift med en Tore Larsson. Hennes mor hette Börta Bengtsdotter och bodde i Alvered i Fässberg sn (1631 8/2) och överlät en del där till Gunnela och sonen Anders. Således ytterligare ett samband mellan Talg och Fässberg.

Något närmare samröre släktmässigt med folket på Asperö är inte dokumenterat. Personer med namnet Talg förekommer också i Olga Dahls verk om tomtägare i Gbg.

Anders Kullensfar eller Hallandsfar fick med hustrun **Kerstin Persdotter** en son Bengt på våren 1713. Uppgift via kyrktagning. Inga andra omnämmanden av dem i några bevarade källor. Möjligen (sannolikt) var Kerstin dotter till Per Persson och Maret Jonsdotter och omgift 1714 med Jöns Nilsson.

Per Andersson och hans hustru **Ingegerd Svensdotter** fick dottern Ingrid på Asperö våren 1720. Hon dog 1721 7/5 på samma ö. Några faddrar anges inte, och paret finns inte upptaget i mtl eller lagmanslängd. Ingen av dem har kunnat hittas tidigare eller senare (som ev boende på någon annan ö eller döda i Styrösö socken) i de register som gjorts upp. De förblir alltså tills vidare ett mysterium.